

Zgórzak, Michał

Sprawozdanie z sesji naukowej poświęconej działalności naukowej jezuitów

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 43/2, 185-186

1998

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ta sesja. Jej znaczenie upatrywałbym również w kontynuowaniu dialogu między przyrodnikami a humanistami, dialogu trudnego ze względu na całkowicie różne aparaty naukowo-badawcze. Sesja, dzięki doborowi referatów, pozwoliła uczestnikom zapoznać się z wynikami badań i interpretacji interesującego obszaru badawczego, jakim bez wątpienia jest pogranicze przyrodoznawstwa i humanistyki.

Piotr Köhler
(Kraków)

SPRAWOZDANIE Z SESJI NAUKOWEJ POŚWIĘCONEJ DZIAŁALNOŚCI NAUKOWEJ JEZUITÓW

Dnia 14 maja 1998 r., w Pałacu Staszica odbyła się sesja naukowa zorganizowana przez Zakład Historii Nauk Społecznych IHN PAN i Kolegium Jezuitów w Krakowie. Była ona poświęcona działalności naukowej Towarzystwa Jezusowego. Referaty, w języku hiszpańskim i włoskim, wygłosili: ks. Josep M. Benítez SJ, dziekan Wydziału Historii Kościoła na Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim oraz ks. Martín M. Morales SJ, sekretarz Instytutu Historycznego Towarzystwa Jezusowego w Rzymie. Wystąpienia gości oraz dyskusja tłumaczone były bezpośrednio przez polskich jezuitów: Stanisława Obirka SJ i Marka Ingłota SJ.

Sesję otworzyła i wygłosiła słowo wstępne prof. dr Irena Stasiewicz-Jasiukowa, kierownik Zakładu Historii Nauk Społecznych IHN PAN. W swoim wprowadzeniu przedstawiła gościom dokonania badawcze Zakładu oraz przypomniała dotychczasową współpracę naukową z Towarzystwem Jezusowym.

Jako pierwszy z zaproszonych referentów, głos zabrał ks. Josep M. Benítez SJ. W swoim wystąpieniu zatytułowanym: *Características específicas de la Ilustración española* nakreślił najważniejsze cechy Oświecenia hiszpańskiego stanowiące o jego swoistości i oryginalności. Przypomnił przy tym głównych reprezentantów tego okresu w naukowej literaturze hiszpańskiej, takich jak: Benito Jerónimo Feijóo y Montenegro, Gaspar Melchor de Jovellanos i Pedro Rodríguez hrabia de Campomanes. Wszyscy oni byli autorami dzieł krytycznych i erudycyjnych. Cechą charakterystyczną ich prac, wedle ks. Beníteza, było łączenie postępowych idei Oświecenia oraz walki przeciwko przesądom, zabobonom i nietolerancji z wiernością Kościołowi Katolickiemu i dogmatom teologicznym religii chrześcijańskiej. B.J. Feijóo y Montenegro był benedyktynek. Jako profesor uniwersytetu w Oviedo propagował idee racjonalizmu i empiryzmu. W swoich pismach: *Teatro crítico universal* i *Cartas eruditas* zajmował się wieloma dziedzinami nauki. Dla historii myśli pedagogicznej ważne są jego propozycje zmian w systemie nauczania. G.M. de Jovellanos z kolei był nie tylko pisarzem i autorem projektu reform gospodarczych, ale również aktywnym politykiem, piastując w latach 1797–1801

stanowisko ministra sprawiedliwości. Wierność swym poglądom przypłacił dwukrotnym wygnaniem i więzieniem. Spod jego pióra wyszły liczne prace z dziedziny ekonomii, prawa i dydaktyki. Ostatni z hiszpańskich erudytów, wspomniany w referacie ks. Beníteza, P.R. de Campomanes reprezentował nurt oświeconego absolutyzmu. Był teoretykiem, jako autor dzieł podejmujących problematykę historyczno-ekonomiczną i społeczno-wychowawczą, ale i praktykiem, reorganizując finanse Korony Hiszpańskiej i przyczyniając się walnie do ożywienia handlu z koloniami.

Drugi z referentów, ks. Martín M. Morales, skoncentrował swoje wystąpienie pt. *Istituto Storico della Compagnia di Gesù* na omówieniu działalności Instytutu Historycznego Towarzystwa Jezusowego w Rzymie. Ks. Morales przedstawił najwybitniejszych organizatorów tej instytucji, nakreślił sylwetki najważniejszych badaczy historii jezuitów, omówił działalność wydawniczą Instytutu w przeszłości i dniu dzisiejszym. Z wystąpienia mogliśmy się również dowiedzieć o głównych nurtach ideowych, panujących wśród historyków zajmujących się dziejami Towarzystwa Jezusowego. Świadectwem nowoczesnych tendencji, zmierzających do ściślejszego powiązania badań źródłowych z potrzebą syntetycznego opracowania wielu problemów dotyczących historii jezuitów była, zdaniem ks. Moralesa, m.in. zmiana tytułu podstawowego wydawnictwa Instytutu z *Monumenta Historiae Societatis Iesu* na *Monumenta Historica*.

W dyskusji, która nastąpiła po obu referatach, zabrali głos polscy badacze, zajmujący się różnymi aspektami nauki i kultury okresu Oświecenia: prof. dr Irena Stasiewicz-Jasiukowa, prof. dr Teresa Kostkiewiczowa, prof. dr Ryszard W. Wołoszyński, ks. prof. dr Ludwik Grzebień, prof. dr Tadeusz M. Nowak, dr Kazimierz Puchowski, ks. prof. dr Andrzej Dziuba i ks. prof. dr Stanisław Obirek. Zwrócono uwagę przede wszystkim na cechy wspólne polskiego i hiszpańskiego Oświecenia, wśród których za najważniejszą uznano brak elementów antyklerykalnych i antyfideistycznych, tak charakterystycznych dla Oświecenia francuskiego, oraz rozgraniczenie problemów religijnych i naukowych, dzięki czemu wolność badań naukowych nie pozostawała w sprzeczności z integralnością prawd wiary. Na zakończenie sesji obie strony: Zakład Historii Nauk Społecznych IHN PAN i Towarzystwo Jezusowe, wyraziły wolę kontynuowania spotkań i wymiany doświadczeń naukowych.

Michał Zgórzak
(Warszawa)

SEMINARIUM KONTEKST ODKRYCIA W DZIEJACH DZIEDZINY NAUKI

Cykl posiedzeń seminaryjnych *Kontekst odkrycia w dziejach dziedziny nauki* prowadzony jest od października 1995 r. przez doc. dr hab. Alinę Motycką